

ساخت شهر دارای دسترسی برای معلولان

□ نویسنده: دکتر جان آی. گیلدربروم
□ برگردان: کیومرث جهانگردی

به جابجایی و استفاده از تجهیزات توسط سالخورده‌گان و معلولان کمک خواهد کرد یا خیر. ریچوفسکی و نیومن^۲ (۱۹۹۰) با تحلیل یک پژوهش دریافتند که زندگی مستقل نیازمند منابع مالی کافی و پشتیبانی اطلاعاتی (کمک‌ها و مساعدت‌های خاص رایگان از سوی اعضای خانواده، دوستان و همسایگان) است. این پژوهشگران خاطر نشان کردند که کرایه و اجاره‌ی مسکن، زندگی مستقل را با دشواری بیشتری روبرو می‌کند؛ همچنین با استفاده از همان داده‌ها دریافتند که درآمد مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده‌ی حفظ خانه است (۱۹۹۱). نیومن و همکارانش در یک تحلیل دقیق و تجربی به این نتیجه رسیدند، بین اعمال تغییرات متناسب با شرایط سالخورده‌گان و افراد دارای محدودیت‌های فعالیتی و توانایی این افراد برای این که به تنهایی زندگی کنند، رابطه‌ی مثبت وجود دارد. پژوهشگران نتیجه گرفتند که تغییر در مسکن با افزایش نهادینگی همبستگی دارد. در هر حال کسانی که دارای واحدهای مسکونی تعدیل شده هستند، بیش تر افراد نحیف و ناتوانی هستند که به تنهایی زندگی می‌کنند.

همیشه مطالباتی مبنی بر اتخاذ سیاست‌های مترقیانه درباره‌ی سکونت افراد معلول وجود داشته است. به هر حال در

عموماً خانه سازی و شهرسازی بدون موانع و دارای خدمات حمل و نقل ویژه‌ی سالخورده‌گان و معلولان به اندازه‌ی کافی توسعه نیافته است. توسعه نیافتگی شهرها در این زمینه مانع از کار، مراقبت بهداشتی، خرید و فعالیت‌های اجتماعی و تفریحی بسیاری از سالخورده‌گان و معلولان؛ همچنین مانع از آزادی ایشان برای برخورداری از یک زندگی مستقل می‌شود. از نظر تاریخی تأکید جامعه بیشتر بر نهادینه کردن موضوع سالخورده‌گان و معلولان است؛ زیرا آنان نیازمند کمک و یاری هستند و نتیجه‌ی نهادینه کردن این موضوع محدود شدن آنان در محیط‌هایی بوده است که مانع از رشد، خودکفایی و یکپارچگی آنها با جامعه می‌شود (روزن، کلارک و کیویتز^۱، ۱۹۷۷). نبود مسکن و خانه‌های مناسب سکونت افراد معلول و سالخورده بسیاری از آنان را مجبور به زندگی با خویشاوندان یا زندگی در محیط‌های مؤسساتی نموده است. معروف‌ترین تغییرات ایجاد شده، ساخت ریل‌های دستی و نرده‌های اضافی (۷ درصد) و موارد دیگری؛ مانند لامپ‌های چشمک زن، حروف برجسته بریل، تغییرات لازم در سرویس بهداشتی، شیر آب، کابینت و غیره (۱ درصد) است. به هر حال بررسی‌های به عمل آمده نشان نداده اند که آیا اعمال تغییرات خاص به حل مشکلات مربوط

گذاری در میدان حمل و نقل و خانه سازی دارد، آشکار شد. به طور مثال در هیستون حدوداً از هر هفت نفر یک نفر بالای شصت سال سن دارد. از هر بیست نفر یک نفر از ساکنان معلول است. از هر ده نفر یک نفر نیازمند تغییرات خاص در معماری خانه‌ی خود است تا بتواند به همه‌ی بخش‌های خانه دسترسی کامل داشته باشد؛ یک سوم از سالخوردگان و بیش از نیمی از معلولان میل دارند که در خانه‌هایشان نرده‌های اضافی^۴ وجود داشته باشد و دست کم ۲۰ درصد از آنان نیازمند آنند که در منزلشان شیب راه وجود داشته باشد. نزدیک به یک سوم از معلولان و ۱۵ درصد از سالخوردگان نمی‌توانند از کابینت یا کمد دیواری منزل خود استفاده کنند. آن‌ها در خارج از منزل نیازمند تسهیلات و امکاناتی هستند که جابجایی آنان را آسان کند. سیستم حمل و نقل و موانع محیطی شهر هیستون اغلب مانع از مشارکت معلولان و سالخوردگان در حیات اقتصادی و اجتماعی شهر می‌گردد. معلولان و سالخوردگان به خاطر افزایش قدرت جابجایی خود، طبقه‌ی اول را مانند یک نعمت دوست دارند. هر چه معلولیت‌ها یا سن افزایش می‌یابد، خواسته‌ها نیز بیش تر می‌شود.

بین نزدیک ترین ایستگاه اتوبوس و منزل سه نفر از هر پنج نفر سکنه‌ی هیستون، پیاده‌رو وجود ندارد و حتی درصد بیش‌تری از مردم از بریدگی جدول‌های خیابانی (۷۱ درصد و ایستگاه‌های دارای سرپناه ۷۶ درصد برخوردار نیستند). جالب توجه است که در حالی که نزدیک به ۵۰ درصد از افراد ناتوان و سالخورده بین دو ایستگاه اتوبوس زندگی می‌کنند اما به دلیل فقدان پیاده‌رو، بریدگی جداول و سرپناه در ایستگاه‌ها عملاً استفاده از سیستم حمل و نقل عمومی برای ایشان غیرممکن است. کم‌تر از ۱۰ درصد از معلولان و سالخوردگان از سیستم حمل و نقل عمومی استفاده می‌کنند. علاوه بر این موانع، ترس از جرایم نیز به هنگام شب مانع از رفتن دو سوم از این افراد به ایستگاه اتوبوس می‌شود. با این که سالخوردگی یا معلولیت جسمانی این افراد نمی‌تواند باعث شود که این افراد بیش تر از دیگر بخش‌های جامعه قربانی جرائم گردند، ولی ادراک ایشان از آسیب پذیری خود، باعث ترس و مانع از مشارکت اجتماعی و اقتصادی آن‌ها در جامعه می‌شود. با دانستن این آمار و ارقام تعجب نخواهید کرد اگر دریابید که ۲۵ درصد از جمعیت معلول و سالخورده مایلند ظرف یک سال آینده از منازل فعلی خود نقل مکان کنند. در این پژوهش مشخص شد که تقریباً از هر سه نفر شهروند دارای بیش از ۷۵ سال سن، یک نفر نیازمند ساخت شیب راه در شهر و بیش از نیمی از آنان خواستار نصب نرده هستند. یک سوم از افراد دارای معلولیت شدید نیازمند نرده و دو پنجم از آن‌ها نیازمند شیب راه هستند.

به طور کلی این پژوهش نشان داد که نزدیک به نیمی از

دهه‌ی ۱۹۷۰ فشار برای اتخاذ برنامه‌ها و سیاست‌هایی که به دنبال یکپارچه سازی معلولان و سالخوردگان با جامعه باشند، به اوج خود رسید.

در نهایت علاوه بر این عوامل، سالخوردگان و معلولان بیش از هر چیز خواهان ترتیباتی هستند که برای زندگی مستقل آنان از فناوری مدرن و سیستم‌های حمایتی بدیع بهره گیری کند؛ عملاً در نتیجه‌ی تغییرات که در طرح خانه سازی و حمل و نقل بر اساس برنامه‌های خلاق خانه سازی صورت گرفته است خواسته‌ی آنان مبنی بر آزاد بودن در محیط‌های شهری میسر شده است. همیشه موضوع ناتوانی جسمانی به وضعیت فناوری بستگی دارد؛ به طور مثال شاید بسیاری از کارگران پرکار و خانواده‌هایشان بدون کمک عینک و سمعک ناتوان به حساب می‌آمدند. پیشرفت‌های تکنولوژیکی در میدان حمل و نقل امکان استفاده از وسایل نقلیه‌ی بزرگ و هواپیماها را برای افراد دارای محدودیت‌های جسمانی میسر کرده است. به همین ترتیب پیشرفت‌های تکنولوژیکی در زمینه‌ی طراحی صندلی چرخدار، رایانه‌ها و ساختمان سازی امکاناتی را فراهم کرده است که افرادی که زمانی ناتوان و وابسته به حساب می‌آمدند، اینک توانمند و مستقل باشند. در مجموع مسأله‌ی ناتوانی و وابستگی را می‌توان برای بیش تر افرادی که معلول به حساب می‌آیند، به استفاده از فناوری موجود مربوط دانست. برای شناسایی احتمالات موجود، گروه‌های بسیاری درخواست ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی مناسبی را داده‌اند که مسایل و مشکلات موجود در حمل و نقل و مسکن را که می‌تواند مانع از زندگی مستقل معلولان و سالخوردگان باشد، گردآوری و تشریح نماید. شکست در تأمین ملزومات زندگی مستقل و دسترسی به مسکن در سطحی وسیع و کافی برای اسکان جمعیت در حال افزایش سالخوردگان و معلولان کم درآمد در درجه‌ی نخست ناشی از نبود آگاهی‌های درست درباره‌ی نیازهای این گروه‌ها است. در سال ۱۹۸۵ گروهی از شهروندان و مقامات دولتی هیستون^۲ با مشارکت چندین نهاد، یک گروه کاری تشکیل دادند تا وضعیت خانه سازی و حمل و نقل مناسب برای استفاده‌ی سالخوردگان و معلولان را بررسی کنند و برای بهبود بخشیدن به وضعیت یکپارچه سازی اجتماعی و دسترسی همه‌ی شهروندان به امکانات و فضاهای شهری، طرح و برنامه‌ای ارائه کنند. این گروه کاری برای نیازسنجی از معلولان و سالخوردگان، یک طرح پژوهشی را آغاز کرد. در این جا توصیف اجمالی این پژوهش، نتایج آن و توصیه‌ها و راه حل‌هایی در این زمینه ارائه می‌گردد:

در این پژوهش جامع با بیش از ۱۶۴۰ نفر از ساکنان هیستون که نیازمند مسکن و حمل و نقل خاص بودند، مصاحبه شد که پس از آن واقعیت‌های خاصی که تأثیر مهمی بر سیاست

جدول ۱: میزان اهمیت ویژگی‌های خانه‌سازی و شهرسازی بر اساس خانوارهای کم‌درآمد، معلول و سالخورده (به درصد)

ویژگی	کم درآمد			معلولان			سالخوردگان		
	بسیار اهمیت	نامطمئن	کم اهمیت	بسیار اهمیت	نامطمئن	کم اهمیت	بسیار اهمیت	نامطمئن	کم اهمیت
نزدیکی به انبوس	۲۸	۳	۵۹	۲۴	۵	۵۱	۳	۳	۴۴
نزدیکی به مراکز درمانی	۱۶	۲	۸۲	۱۵	۲	۸۳	۲	۲	۷۶
نزدیکی به مراکز خرید	۱۶	۱	۸۲	۱۵	۲	۸۳	۲	۲	۸۰
نزدیکی به محل کار	۵۹	۵	۳۶	۵۵	۲	۳۲	۴	۴	۳۶
نزدیکی به پارک	۵۷	۲	۳۹	۵۴	۴	۳۲	۳	۳	۳۲
اهمیت ویژه رو	۱۸	۴	۷۸	۱۸	۲	۷۹	۳	۳	۷۵
اهمیت وجود افراد مشابه	۲۰	۳	۷۳	۲۲	۳	۷۳	۳	۳	۷۶
اهمیت وجود شیب راه	۶۸	۳۷	۲۷	۶۱	۶	۳۳	۵	۵	۱۹
اهمیت وجود نرده	۵۱	۱۵	۳۵	۳۳	۳	۵۳	۴	۴	۳۶
اهمیت ساموران گستر	۲۰	۵	۷۶	۲۵	۵	۷۷	۲	۲	۷۲
اهمیت خدمات نظارتی	۴۹	۸	۴۳	۵۰	۱	۴۳	۶	۶	۳۲
اهمیت خیابان مرکزی	۲۶	۶	۳۸	۵۲	۸	۳۲	۶	۶	۳۱
اهمیت کیفیت هوایمایی	۶	۲	۹۲	۵	۲	۹۲	۲	۲	۹۴
اهمیت نزدیکی به دوستان اجناباده	۱۵	۰	۸۵	۱۲	۳	۸۵	۲	۲	۸۵
اهمیت منطقه بندی شهر	۲۸	۳۱	۶۱	۳۶	۱۸	۵۶	۱۳	۱۳	۶۴

افراد ناتوان و سالخورده می‌خواهند، نزدیک ایستگاه مترو و بیش از سه چهارم آن‌ها می‌خواهند نزدیک مراکز خدمات درمانی زندگی کنند. تمایل برای نزدیکی به مراکز خدمات درمانی با افزایش سن و شدت ناتوانی افزایش می‌یابد. ۸۰ درصد از آنان می‌خواهند به مراکز خرید نزدیک باشند. از هر ده نفری که با آن‌ها مصاحبه شد هشت نفر ابراز داشتند که یکی دیگر از عواملی که برایشان حائز اهمیت است نزدیکی به خانواده است. دو پنجم از افراد معلول و یک سوم از سالخوردگان نشان دادند که نزدیکی به محل کار و پارک عمومی در تصمیم‌گیری آنان برای انتخاب منزل دارای اهمیت است.

در حالی که معلولان و سالخوردگان نیازمندی‌های طراحی و مکانی خاص خود را دارند، از هر چهار نفر یک نفر قادر است دستمزدهای خانه‌سازی را که از نظر استانداردهای سنتی دولت

خارج از توان خرید افراد است، تأمین کند. دولت به طور سنتی تعیین کرده است که هرگاه نسبت اجاره بها به درآمد بیش از ۲۵ درصد باشد، مستأجر اجاره بهای اضافی پرداخت کرده است. بر همین اساس، ۴۶ درصد از خانوارهای کم‌درآمد و دارای درآمد متوسط، ۳۶ درصد از خانوارهای معلولان و ۲۷ درصد از خانوارهای سالخوردگان در این ناحیه میزان زیادی از درآمد خود را برای اجاره بها پرداخت می‌کنند. با این که مسائل و معضلات معلولان و سالخوردگان یقیناً اساسی به شمار می‌رود، وضعیت اقتصادی نامطلوب در هیستون و رکود بازار مسکن عملاً فرصتی برای ارائه و راه‌اندازی طرح‌هایی نو و ابتکاری به وجود آورده است. حقیقت این است که یک فرصت نایاب برای افزایش میزان خانه‌های قابل دسترس و قابل خرید برای افراد دارای نیازهای خاص پدید آمده است. میزان ثبت مجتمعه‌های آپارتمانی استفاده

مستأجر می‌تواند تحت یک برنامه‌ی جامع با تقاضای صرف اجاره بها برای نیازهای تعمیراتی از دادگاه درخواست کمک کند.

در سطح محلی می‌توان چندین برنامه را در این زمینه راه‌اندازی نمود. نخست، مقامات محلی می‌توانند بودجه‌ی ساخت خانه‌های مشترک و شراکتی و برنامه‌های تعاونی و تمیزسازی منازل را اهدا و تأمین کنند. دوم، لازم است که سند برخی از منازل برای تعاونی‌ها، خانه‌های شراکتی و ... صادر شود. سوم، ممنوعیت قانونی برخی آپارتمان‌ها لغو گردد. این واحدها فرصت‌های چشمگیری برای خانه دار شدن سالخوردگان و معلولان فراهم می‌آورد؛ همچنین رهبران محلی باید بودجه‌ی یک سرویس خانه‌سازی مستقل را نیز که توصیه‌های فنی برای جابجایی، طراحی و تأمین بودجه برای سازندگان را تأمین می‌کند، فراهم کنند.

همچنین باید برنامه ریزی شهری با هدف تأمین محیط‌های بدون مانع انجام گیرد. باید در واحدهای مسکونی چند خانواری جدید در طبقه‌ی همکف واحدهایی برای استفاده‌ی کاربران صندلی چرخدار ساخته شود. هزینه‌ی طراحی واحدهای ساختمانی جدید که قابل دسترسی معلولان باشد، در مقایسه با هزاران دلار سرمایه‌ای که برای تغییر کاربری واحدهایی که برای افراد بدون معلولیت ساخته شده است، فقط چند دلار و بسیار ناچیز است. باید همه‌ی ساختمان‌های جدید مجبور به ساخت پناهگاه برای اتوبوس، پیاده‌رو و بریدگی جداول گردند. همچنین لازم است ساختمان‌های بزرگ مجبور به ساخت تعداد خاصی واحد قابل دسترسی برای معلولان باشند. سرانجام این که باید در شهر و ایالت، فردی نیز که نسبت به نیازهای معلولان حساس باشد، در شورای برنامه ریزی شهری منصوب گردد. علاوه بر این باید در کادر برنامه ریزی شهر، استان و مترو دست کم یک نفر از اعضا فردی باشد که مشکلاتی شبیه مشکلات معلولان و سالخوردگان داشته باشد.

لازم است که مترو و شهرداری هیستون بررسی و ارزیابی کنند که آیا اجرای طرحی که در آن حداقل دو مسیر ثابت مترو و اتوبوس با نصب تجهیزات مخصوص (نظیر بالا بر صندلی چرخدار و ...) در دسترس سالخوردگان و معلولان باشد، عملی است. مسیرهای انتخاب شده برای این افراد باید به گونه‌ای باشد که به راحتی بتوانند به تسهیلات درمانی، مراکز خرید، مؤسسات آموزش عالی، مراکز فرهنگی و اجتماعی و منزل دسترسی داشته باشند.

در نهایت می‌توان اظهار داشت که لازم است محیطی شهری که باعث آزادی عمل معلولان باشد، طراحی نمود به طوری که این افراد بتوانند در حیات جاری شهر مشارکت نمایند.

نشده و خالی از سکنه، در کنار مسیرهای اصلی حمل و نقل عمومی، فرصت مناسبی در اختیار سرمایه‌گذاران اقتصادی و سازمان‌های غیرانتفاعی قرار داده است تا این واحدها را برای استفاده‌ی این گروه از مردم تغییر کاربری داده، متناسب نیازهای آنان تغییر دهند. عملاً فرصتی حاصل شده است تا بتوان وضعیتی برای بهبود شرایط زندگی مستقل معلولان فراهم کرد. با این که ورشکستگی مالی بسیاری از بخش‌های اقتصادی هیستون، انجام برخی از برنامه‌ها و اقدامات خاص را محدود کرده است، عرضه‌ی بیش از تقاضا در بخش مسکن و اشباع بازار، فرصتی جدید را برای ساخت محیط‌ها و منازل بدون مانع فراهم کرده است که شاید در زمانی که شرایط اقتصادی به گونه‌ای است که میزان اجاره بها و هزینه‌ی زمین افزایش می‌یابد، ساخت این گونه ساختمان‌ها و محیط‌ها هزینه بردار به نظر برسد. بیش تر خانه‌های فعلی، به ویژه خانه‌های نزدیک به خطوط حمل و نقل و مسیرهای اتوبوس، با اندک تغییراتی قابلیت تبدیل به منزلی متناسب با نیازهای سالخوردگان و معلولان را دارند. در شرایط اقتصادی فعلی و با بهره‌گیری از اطلاعات صحیح، هم بخش دولتی و هم بخش خصوصی باید مشتاق باشند منازل موجود را به گونه‌ای که نیازهای معلولان و سالخوردگان مرتفع شود، تغییر دهند؛ همچنین لازم است ترتیبی اتخاذ کنند که این منازل از نظر موقعیت مکانی را در نزدیکی تسهیلات درمانی، مسیرهای اصلی حمل و نقل و مراکز خرید قرار دهند.

مالکان و بانک‌ها نیازمند آن‌اند که هزاران واحد مسکونی خالی از سکنه‌ی خود را پر کنند و افراد ناتوان نیازمند تغییر و تعدیل واحدهای مسکونی و خانه‌هایی هستند که توانایی خرید آن‌ها را داشته باشند. در حال حاضر میزان واحدهای مسکونی خالی از سکنه در هیستون در حدود ۲۰ درصد است اما میزان واحدهای مناسب معلولان و سالخوردگان، که توانایی خرید آن را داشته باشند، حدوداً صفر است.

توصیه‌های زیر نکات مهمی هستند که رهبران محلی بهتر است بر اساس آن عمل نمایند: مقامات شهر و ایالت باید برای تأمین وام‌ها و تسهیلات مالی با هدف خانه دار شدن معلولان و سالخوردگان رایزنی و همفکری کنند. لازم است که توصیه‌ی فنی لازم برای سازندگانی که به دنبال گرفتن وام برای ساخت واحدهای مسکونی ویژه معلولان و سالخوردگان هستند، در سطح شهر و ایالت ارائه گردد. علاوه بر این لازم است که دولت ایالتی تسهیلات لازم برای تأمین بودجه برای سازمان‌های غیرانتفاعی فعال در زمینه‌ی خانه‌سازی را فراهم کند. این سازمان‌ها می‌توانند در بازسازی واحدهای متروکه و خالی از سکنه کمک کنند. اگر صاحب خانه‌ای از درخواست مستأجر مبنی بر مرمت و متناسب سازی خانه سر باز بزند،

پانوش:

- 1-Rosen, Clark and Kivitz
- 2-Reschovsky and Newman
- 3-Houston
- 4-Extra grab bar

منبع:

- 1-Rosen, Clark and Kivitz
  - 2-Reschovsky and Newman
  - 3-Houston
  - 4-Extra grab bar
- www.louisville.edu/org